

Хайдер Саїд Джіхад Аль-Саєді,
адвокат,
Місан, Республіка Ірак

ІНСТИТУТ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВІ

В даній науковій статті доводиться, що інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців є самостійним інститутом права, що підтверджується наявністю окремих ознак правового інституту: однорідність фактичного змісту; юридична єдність (комплексність) норм; законодавча відособленість. Дисциплінарна відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності є важливим елементом у структурі правової системи країни, важливим чинником забезпечення трудової дисципліни та правопорядку.

Визначено, що інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців – це відокремлена група правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини, що виникають в процесі притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності.

Автором аргументовано, що дисциплінарна відповідальність державних службовців є саме інститутом адміністративного права з наступних підстав: 1) є елементом адміністративно-юрисдикційного процесу; 2) є видом адміністративно-юрисдикційної діяльності компетентного суб'єкта публічної влади; 3) такі відносини урегульовані спеціальними нормами адміністративного законодавства; 4) склад дисциплінарного проступку має особливості, що вказують на управлінську складову; 5) у процесі дисциплінарного провадження вирішуються індивідуальні адміністративні справи; 6) під час дисциплінарного провадження може бути проведено низку юрисдикційних процедур: збір доказів, їх оцінка, фіксування порушень трудової дисципліни, проведення адміністративного розслідування тощо; 7) дисциплінарне провадження може бути пов'язане із застосуванням заходів адміністративного примусу та оформленням юрисдикційного акту; 8) носить публічно-правовий характер; 9) нормативною підставою є законодавство про державну службу; 10) характеризується спеціальним суб'єктом адміністративної відповідальності – державний службовець; 11) має особливий порядок реалізації дисциплінарного провадження державних службовців; 12) об'єктивною стороною дисциплінарного проступку є невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків або вчинення корупційного діяння.

Ключові слова: державний службовець, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарний проступок, дисциплінарне стягнення, інститут адміністративного права.

Hayder Saeed Jihad Al-Saedi. INSTITUTE OF DISCIPLINARY RESPONSIBILITY OF CIVIL SERVANTS IN UKRAINIAN LAW

In this scientific article it is proved that the institute of disciplinary responsibility of civil servants is an independent institute of law, which is confirmed by the presence of certain features of the legal institute: homogeneity of the actual content; legal unity (complexity) of norms; legislative isolation. Disciplinary liability as an independent type of legal liability is an important element in the structure of the legal system of the country, an important factor in ensuring labor discipline and law and order.

It is determined that the institute of disciplinary responsibility of civil servants is a separate group of legal norms that regulate homogeneous social relations that arise in the process of bringing a civil servant to disciplinary responsibility.

The author argues that the disciplinary responsibility of civil servants is precisely the institution of administrative law on the following grounds: 1) is an element of the administrative-jurisdictional process; 2) is a type of administrative-jurisdictional activity of a competent subject of public authority; 3) such relations are regulated by special norms of administrative legislation; 4) the composition of the disciplinary offense has features that indicate the management component; 5) in the process of disciplinary proceedings, individual administrative cases are resolved; 6) during disciplinary proceedings, a number of jurisdictional procedures may be conducted: collection of evidence, their evaluation, recording of violations of labor discipline, conducting an administrative investigation, etc.; 7) disciplinary proceedings may be related to the application of measures of administrative coercion and the issuance of a jurisdictional act; 8) has a public-law character; 9) the normative basis is the legislation on civil service; 10) is characterized by a special subject of administrative responsibility - a civil servant; 11) has a special procedure for the implementation of disciplinary proceedings against civil servants; 12) the objective aspect of a disciplinary misdemeanor is non-performance or improper performance of official duties or commission of a corrupt act.

Key words: civil servant, disciplinary responsibility, disciplinary misconduct, disciplinary sanction, institute of administrative law.

Постановка проблеми. У правовій доктрині існують різні уявлення про правовий інститут як структурний елемент системи права. Наприклад, він розглядається як угруповання норм права певної галузі чи підгалузі, що регулює конкретний вид чи сторону однорідних суспільних відносин [1, с. 171]. Існують й інші визначення правового інституту, але їх зміст не відрізняється від вказаного [2, с.430; 3, с. 389]. Наразі нашим завданням є розкриття змісту ознак правового інституту та доведення позиції про самостійність досліджуваного нами явища як самостійного інституту права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теорія інституту права була предметом дослідження теоретиків права, зокрема: В. В. Копейчикова, В. С. Нерсесянц, Р. В. Енгибарян, Ю. К. Краснов, С.С. Алексеев, І.В. Панова, О.К. Застрожної та ін. Водночас, дане питання було предметом наукових досліджень і адміністративістів, а саме: О.В. Гафурова, Н.П. Янюк, С.В. Ківалов, Л.Р. Біла-Тіунова, Л.М. Корнута, Л.О. Остапенко, Н.О. Швець, Є.І. Промський, Н. М. Вапнярчука, В. Л. Костюка, Я.П. Павлович-Сенета та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш широко та всеохоплюючі розкрив дане поняття та виділив ознаки, притаманні правовому інституту С. С. Алексєєв. На його погляд, правовий інститут – це законодавчо відокремлений комплекс юридичних норм, який забезпечує цілісне регулювання даного різновиду відносин або його сторони. Ознаками правового інституту є: однорідність фактичного змісту; юридична єдність (комплексність) норм; законодавча відособленість [4, с. 140]. Розкриємо зазначені ознаки.

Однорідність фактичного змісту полягає у тому, що кожний правовий інститут регулює суворо визначений різновид суспільних відносин, що охоплюються даною галуззю. Що стосується інституту дисциплінарної відповідальності державних службовців, то його нормами регулюється комплекс суспільних відносин, які виникають у зв'язку з вступом та проходженням державними службовцями державної служби, а також порядок притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності у разі вчинення дисциплінарного проступку. Така ознака як однорідність суспільних відносин самостійного інституту права проявляється у забезпеченні службової дисципліни, визначенні підстав для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності, виокремленні видів дисциплінарних стягнень та загальні умови їх застосування, визначенні обставин, що пом'якшують або обтяжують дисциплінарну відповідальність тощо. Також зазначений інститут характеризується принципами верховенства права, законності, ієрархічності, престижності, професіоналізму, патріотизму, доброчесності, ефективності, політичної неупередженості, прозорості, забезпечення рівного доступу до державної служби, стабільності.

Наступною ознакою самостійності правового інституту є юридична єдність полягає в тому, що норми, які його утворюють, виступають як єдиний комплекс, цілісна система, котру утворюють закони України: «Про державну службу», «Про запобігання корупції», «Про судоустрій і статус суддів», «Про Національну поліцію», Кодекс України про адміністративні правопорушення тощо. Тобто, інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців формують норми, які регулюють відносно самостійні суспільні відносини. Але за своїм змістом, як вже зазначалось вище, ці відносини є спорідненими, адже спрямовані на реалізацію відповідних завдань та функцій державної служби в цілому.

Таким чином, ці відносини об'єднуються їх спільним призначенням – метою їхнього функціонування. Хочемо звернути увагу на те, що відносини дисциплінарної відповідальності державних службовців регулюються не лише нормами адміністративного права, а й інших галузей, зокрема службового та трудового права. Зазначене, дає можливість стверджувати, що даний інститут має комплексний характер.

Інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців є цілісним та системним утворенням, так йому притаманна, по перше, відкритість. По-друге, за її рахунок відбуваються процеси внутрішньої впорядкованості функціонування державної служби. По-третє, правовий інститут як система може не тільки поповнюватись нормами, прийняття яких повинно сприяти більш чіткому регулюванню зазначених відносин, а й «запозичувати» норми інших інститутів та галузей права.

Наступною ознакою є інтегрованість. Саме інтегрованість забезпечує стійкий взаємозв'язок між різними елементами цього інституту, як складовими комплексності, та об'єднує їх у єдине ціле. Іншими словами, інтегрованість характерна для всіх комплексних утворень, які складають цілісну систему, тобто для всіх правових інститутів. Та, безумовно, комплексність та інтегрованість є атрибутивними ознаками, що виокремлюють інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців.

Наступною ознакою системи норм, які формують інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців, є багаторівневність. Вона проявляється у структурі даного інституту. Структура системи може характеризуватися як по «горизонталі», так і по «вертикалі». На горизонтальному рівні інститут складається з субінститутів та сукупності відповідних норм, які не увійшли до їх складу. Вертикальна структура враховує різну юридичну силу правових норм, тобто вони знаходяться між собою у відносинах ієрархії [5, с. 180]. Ця характеристика означає, що норми зазначеного правового інституту відбивають ті процеси, які склалися на державній службі та пов'язані з притягненням державного службовця до дисциплінарної відповідальності.

Предмет правового регулювання інституту дисциплінарної відповідальності державних службовців являє собою сукупність якісно однорідних суспільних відносин, урегульованих адміністративно-правовими нормами, що виникають в процесі притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності.

Методами правового регулювання інституту дисциплінарної відповідальності державних службовців є імперативний та диспозитивний.

Отже, підводячи висновок викладеному вважаємо, що інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців – це відокремлена група правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини, що виникають в процесі притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності.

Одним з підвидів дисциплінарної відповідальності є дисциплінарна відповідальність державних службовців.

У правовій доктрині сформувалося два основні підходи до визначення правової природи дисциплінарної відповідальності державних службовців:

- 1) як інститут адміністративного права (С.В. Ківалов, Л.Р. Біла-Тіунова, Л.М. Корнута, О.В. Новак);
- 2) як інститут трудового права (О.І. Процевський, О.М. Ярошенко, М.І. Іншин, О.Є. Луценко). Проте Н.В. Янюк пропонує дисциплінарну відповідальність державних службовців розглядати як комплексний інститут, що поєднує в собі ознаки різних галузей права [6, с. 138–139].

Так, прихильними першої теорії С.В. Ківалов, Л.Р. Біла-Тіунова, Л.М. Корнута доводять, що

дисциплінарна відповідальність державних службовців регулюється нормами адміністративного права, виокремлюючи такі її специфічні ознаки: 1) спеціальний суб'єкт відповідальності – державний службовець; 2) джерело правового регулювання – адміністративно-правові акти (Кодекс адміністративного судочинства України, закони України «Про державну службу», «Про засади запобігання корупції» тощо); 3) фактична підстава відповідальності (дисциплінарний проступок); 4) види дисциплінарних стягнень; 5) порядок накладення стягнень; 6) особлива сфера застосування дисциплінарної відповідальності – державне управління [7, с. 98].

Л.О. Остапенко вважає дисциплінарну відповідальність частиною адміністративного права, розглядаючи дисциплінарну відповідальність державних службовців як основний вид дисциплінарного примусу в рамках службових правовідносин [8, с. 79–80].

А. А. Абрамова та М. А. Тимонов та низка інших вчених окрім вище зазначеного та як аргумент на користь приналежності до адміністративного права відзначають, що одним із різновидів адміністративного примусу є дисциплінарний примус, що здійснювався адміністраціями (керівниками) державних органів, підприємств, установ, організацій фактично від імені держави [9, с. 29].

Л.М. Корнута і О.В. Новак відстоюють позицію, що дисциплінарна відповідальність державних службовців є інститутом адміністративного права. Дослідниці аргументують свої позиції виокремленням характерних особливостей та аналізом підстави притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності. До того ж Л.М. Корнута пропонує виділяти два її види: загальну дисциплінарну відповідальність адміністративних державних службовців та спеціальну дисциплінарну відповідальність державних службовців [10, с. 10].

В. Л. Костюк відзначає, що дисциплінарну відповідальність державних службовців, доцільно розглядати у 2-х аспектах: (1) як правовий інститут, що становить собою сукупність норм (а) матеріально-правових, які визначають комплекс прав та обов'язків державного службовця, обмежень і заборон для нього, підстави дисциплінарної відповідальності, види стягнень, і (б) процесуально-правових, які встановлюють порядок застосування уповноваженою особою до державного службовця за вчинений ним дисциплінарний проступок передбаченого законом дисциплінарного стягнення; (2) як правове положення державного службовця, що є наслідком застосування дисциплінарного стягнення й характеризується наявністю негативних правових наслідків для правопорушника [11, с.6, 9; 12].

Дисциплінарній відповідальності притаманні певні характерні риси: підставою дисциплінарної відповідальності є вчинення дисциплінарного проступку; вчинення дисциплінарного проступку передбачає накладення адміністративного стягнення; дисциплінарне стягнення накладає посадова особа у порядку підлеглості; межі «дисциплінарної влади» регламентуються нормами трудового права; працівник, щодо якого застосовано дисциплінарне стягнення, може оскаржити його до вищестоящого органу чи посадової особи або до суду; за один дисциплінарний проступок може бути накладено лише одне дисциплінарне стягнення. На практиці притягнення до дисциплінарної відповідальності має міжгалузевий характер (на межі адміністративного та трудового права), а тому викликає багато проблем у застосуванні [13, с.120].

На нашу думку, дисциплінарна відповідальність державних службовців є інститутом саме адміністративного права з наступних підстав.

Адміністративний процес - це владна діяльність адміністративних органів для розв'язання всіх підвідомчих їм індивідуальних юридичних справ. Виходячи з цього, адміністративне провадження як частина цього процесу також має представляти собою діяльність, але вже обмежену дозволом певної категорії таких справ. Отже, адміністративне провадження можна визначити як врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність компетентних адміністративних органів для розв'язання в особливому процесуальному порядку певної категорії адміністративних справ. Звісно ж, що адміністративне провадження - це головний елемент адміністративного процесу, який є нормативно встановленою специфічною формою впорядкування управлінської діяльності та правових актів органів виконавчої влади [14, с.131-132].

І.В. Панова включає в систему адміністративного процесу три види державної діяльності: а) діяльність по створенню (адміністративно-нормотворчий процес); б) діяльність зазначених органів публічного управління з реалізації прав і обов'язків індивідуальних і колективних суб'єктів у сфері публічного управління, що здійснюється в адміністративній формі (адміністративно-примусовий процес); в) правозастосовна діяльність юрисдикційного правоохоронного характеру, застосування державного правового примусу в адміністративній формі (адміністративно-юрисдикційний процес) [15, с.47-48].

Ю. М. Козлов до видів адміністративних проваджень відносить: а) провадження з питань організації апарату державного управління; б) провадження за заявами і пропозиціями громадян; в) провадження за скаргами; г) провадження у справах про застосування примусових заходів (дисциплінарних, матеріальних або адміністративних); д) провадження у справах, пов'язаних із застосуванням матеріальних норм трудового, фінансового, земельного права.

До адміністративної юрисдикції з числа проваджень по роботі з кадрами, як правило, відносять дисциплінарне провадження. Однак одні автори вважають, що в ході здійснення даного провадження реалізується не адміністративна, а дисциплінарна юрисдикція, інші не включають його в систему адміністративно-юрисдикційного процесу. Адміністративна і дисциплінарна форми юрисдикції подібні між собою за низкою ознак, які дозволяють розглядати їх в єдиному аспекті і говорити про дисциплінарне

провадження не як про самостійне вигляді юрисдикції, а як про вид адміністративно-юрисдикційної діяльності. До таких ознак можна віднести: вирішення спірних питань, їх правову оцінку, застосування в необхідних випадках заходів юридичної відповідальності до винної сторони. Основними процесуальними формами юрисдикції, на думку А.В. Самойлова, можуть бути тільки ті, які реалізуються в ході самостійних юридичних юрисдикційних процесів (адміністративна юрисдикція, кримінальна та ін.). Тому вважати дисциплінарне провадження самостійним видом юрисдикції не цілком обґрунтовано. Дисциплінарне провадження є частиною адміністративної юрисдикції, її несудовий формою. Володіючи певною специфікою (наприклад, коло питань, що вирішуються в ході здійснення дисциплінарної юрисдикції), дисциплінарне провадження має розглядатися як вид адміністративного провадження, що дозволяє виділити його в самостійну частину адміністративного процесу. До юрисдикційних дисциплінарних проваджень можна віднести провадження з проведення службових перевірок, а також за зверненнями (скаргами) співробітників, яке передбачає наявність спірного питання.

Окрім цього як один з видів адміністративних юрисдикційних проваджень дисциплінарне провадження (провадження по застосуванню дисциплінарних стягнень) як самостійний підвид виокремлюють В. К. Колпаков, Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, Л. В. Коваль, Д. М. Бахрах, А.Е. Луньов, В.Д. Сорокін, В.А. Лорія, А.С. Бондаренко, А.В. Самойлов, О.К. Застрожная, Г.А. Шевчук, Н.П. Паригін та ін.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи наукові думки адміністративістів відзначимо, що дисциплінарна відповідальність державних службовців є саме інститутом адміністративного права, на нашу думку, з наступних підстав:

- 1) є елементом адміністративно-юрисдикційного процесу;
- 2) є видом адміністративно-юрисдикційної діяльності компетентного суб'єкта публічної влади;
- 3) такі відносини урегульовані спеціальними нормами адміністративного законодавства;
- 4) склад дисциплінарного проступку має особливості, що вказують на управлінську складову;
- 5) у процесі дисциплінарного провадження вирішуються індивідуальні адміністративні справи;
- 6) під час дисциплінарного провадження може бути проведено низку юрисдикційних процедур: збір доказів, їх оцінка, фіксування порушень трудової дисципліни, проведення адміністративного розслідування тощо;
- 7) дисциплінарне провадження може бути пов'язане із застосуванням заходів адміністративного примусу та оформленням юрисдикційного акту;
- 8) носить публічно-правовий характер;
- 9) нормативною підставою є законодавство про державну службу;
- 10) характеризується спеціальним суб'єктом адміністративної відповідальності – державний службовець;
- 11) має особливий порядок реалізації дисциплінарного провадження державних службовців;
- 12) об'єктивною стороною дисциплінарного проступку є невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків або вчинення корупційного діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник / За ред. В. В. Копейчикова. К.: Юрінком, 1997.
2. Нерсисянц В. С. Общая теория права и государства: учебник. М.: Норма: Инфра. М., 2010.
3. Енгибарян Р. В., Краснов Ю. К. Теория государства и права. Учебное пособие, 2-е изд., пересмотр. и доп. М.: Норма, 2010.
4. Алексеев С. С. Проблемы теории права. Основные вопросы общей теории социалистического права. Курс лекций в 2-х томах. Т. 1. Свердловск: Свердловский юридический институт, 1972. С. 139–140.
5. Гафурова О.В. Теоретико-правові підходи до визначення інституту соціального розвитку села. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 277-281.
6. Янюк Н. Дисциплінарна відповідальність державних службовців за Законом України «Про державну службу» (2015): правовий аналіз. *Вісник Львівського університету*. 2015. Вип. 62. С. 138–147.
7. Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р., Корнута Л.М. Адміністративна відповідальність державного службовця в Україні: питання теорії і правового регулювання : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 274 с.
8. Остапенко Л. О. Стан адміністративної відповідальності за порушення законодавства в галузі охорони праці в Україні. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки. 2015. № 824. С. 77–84.
9. Швець Н.О., Промський Є.І. Дисциплінарна відповідальність працівника за проектом Трудового кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 126-131.
10. Корнута Л.М. Дисциплінарна відповідальність державного службовця в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2013. 23 с.
11. Вапнярчук Н. М. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2010. 18 с.
12. Костюк В. Л. Стадії застосування дисциплінарної відповідальності: теоретико-правовий аспект. *Часопис Національного університету "Острозька академія"*. Серія "Право". 2016. №1(13). URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11328/Kostiuk_Stadii_zastosuvannia_dystsyplinarnoi_vidpovidnosti.pdf?sequence=1&isAllowed=y
13. Павлович-Сенета Я.П., Леміш Н.Я. Теоретико-правова характеристика дисциплінарної відповідальності як різновиду юридичної відповідальності в Україні. *The Journal of Eastern European Law /*

Журнал *східноєвропейського права*. 2019. № 63. С. 115-124. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2977/1/pavlovych-seneta_lepish_63.pdf

14. Панова И.В. Юридический процесс: монография / науч. ред. Н.М. Конин. Саратов, 1998. 117 с.

15. Застрожная О.К. *Советский административный процесс*. Воронеж: ВГУ, 1985. 100 с.

REFERENCES:

1. Kopieichykov, V. V. (1997). *Zahalna teoriia derzhavy i prava. Navchalnyi posibnyk*. [General theory of state and law. Textbook]. K.: Yurinkom [in Ukrainian].
2. Nersesiants, V. S. (2010). *Obshchaia teoriia prava y hosudarstva: uchenyk*. [General theory of law and the state: a student]. M.: Norma: Ynfra [in Russian].
3. Enhybarian, R. V., & Krasnov, Yu. K. (2010). *Teoriya hosudarstva y prava. Uchebnoe posobyе, 2-e yzd. , peresmotr. y dop.* [Theory of State and Law. Textbook, 2nd ed. , revision. and ext.]. M.: Norma [in Russian].
4. Alekseev, S. S. (1972). *Problemy teoryy prava. Osnovnye voprosy obshchei teoryy sotsyalystycheskoho prava. Kurs lektsyi v 2-kh tomakh. T. 1.* [Problems of legal theory. The main questions of the general theory of socialist law. Course of lectures in 2 volumes. T. 1]. Sverdlovsk: Sverdlovskiy yurydycheskiy ynstitut [in Russian].
5. Hafurova, O.V. (2012). *Teoretyko-pravovi pidkhody do vyznachennia instytutu sotsialnoho rozvytku sela*. [Theoretical and legal approaches to determining the institution of rural social development]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2, 277-281 [in Ukrainian].
6. Yaniuk, N. (2015). *Dystsyplinarna vidpovidalnist derzhavnykh sluzhbovtziv za Zakonom Ukrainy «Pro derzhavnu sluzhbu»: pravovyi analiz*. [Disciplinary liability of civil servants under the Law of Ukraine "On Civil Service"]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 62, 138–147 [in Ukrainian].
7. Kivalov, S.V., & Bila-Tiunova, L.R., & Kornuta, L.M. (2013). *Administratyvna vidpovidalnist derzhavnoho sluzhbovtzia v Ukraini: pytannia teorii i pravovoho rehuliuвання : monohrafiia*. [Administrative responsibility of a civil servant in Ukraine: questions of theory and legal regulation: monograph]. Odesa : Feniks [in Ukrainian].
8. Ostapenko, L. O. (2015). *Stan administratyvnoi vidpovidalnosti za porushennia zakonodavstva v haluzi okhorony pratsi v Ukraini*. [The state of administrative liability for violations of legislation in the field of labor protection in Ukraine]. *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politekhnika». Seriya: yurydychni nauky*, 824, 77–84 [in Ukrainian].
9. Shvets, N.O., & Promskiy, Ye.I. (2017). *Dystsyplinarna vidpovidalnist pratsivnyka za proektom Trudovoho kodeksu Ukrainy*. [Disciplinary liability of an employee under the draft Labor Code of Ukraine]. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*, 12, 126-131 [in Ukrainian].
10. Kornut, L.M. (2013). *Dystsyplinarna vidpovidalnist derzhavnoho sluzhbovtzia v Ukraini*. [Disciplinary responsibility of a civil servant in Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
11. Vapniarchuk, N. M. (2010). *Pravove rehuliuвання dystsyplinarnoi vidpovidalnosti derzhavnykh sluzhbovtziv v Ukraini*. [Legal regulation of disciplinary responsibility of civil servants in Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Luhansk: Skhidnoukr. nats. un-t im. V. Dalia [in Ukrainian].
12. Kostiuk, V. L. (2016). *Stadii zastosuvannia dystsyplinarnoi vidpovidalnosti: teoretyko-pravovyi aspekt*. [Stages of application of disciplinary responsibility: theoretical and legal aspect]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriya "Pravo"*, 1(13). Retrieved from: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11328/Kostiuk_Stadii_zastosuvannia_dystsyplinarnoi_vidpovidalnosti.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
13. Pavlovych-Seneta, Ya.P. (2019). *Teoretyko-pravova kharakterystyka dystsyplinarnoi vidpovidalnosti yak riznovydu yurydychnoi vidpovidalnosti v Ukraini*. [Theoretical and legal characteristics of disciplinary responsibility as a kind of legal responsibility in Ukraine]. *Zhurnal skhidnoievropеiskoho prava*, 63, 115-124. Retrieved from: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2977/1/pavlovych-seneta_lepish_63.pdf [in Ukrainian].
14. Panova, Y.V. (1998). *Yurydycheskiy protsess: monohrafiya*. [Legal process: monograph]. Saratov [in Russian].
15. Zastrozhnaia, O.K. (1985). *Sovetskiy admynstratyvnyi protsess*. [Soviet administrative process]. Voronezh: VHU [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 19.10.2019